Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
MICHAL BOBEK
esitatud 26. juulil 2017 [1]

Kohtuasi C-270/17 PPU

Openbaar Ministerie
versus
Tadas Tupikas

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Rechtbank Amsterdam (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad))

Eelotsusetaotlus – Euroopa vahistamismäärus – Täitmata jätmise vabatahtlikud alused – Vabadusekaotusliku karistuse täitmisele pööramiseks tehtud vahistamismäärus – Mõiste „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“ – Apellatsioonimenetlus

I. Sissejuhatus

1. Leedu õigusasutus on Leedu kodaniku Tadas Tupikase suhtes teinud Euroopa vahistamismääruse. See asutus palub T. Tupikas, keda praegu peetakse kinni Madalmaades, üle anda ühe aasta ja nelja kuu pikkuse vangistuse täideviimiseks.

2. Selle karistuse mõistis esimese astme kohus Leedus, milles toimunud kohtulikule arutelule ilmus T. Tupikas isiklikult. T. Tupikas kaebas selle kohtuotsuse edasi. Euroopa vahistamismääruses toodud teave ei võimalda kindlaks teha, kas ta ilmus isiklikult kohtulikule arutelule teises kohtuastmes. Apellatsioonkaebus jäeti rahuldamata.

3. Euroopa vahistamismäärus põhineb esimeses kohtuastmes tehtud kohtuotsusel. Selles on näidatud, et isik, kelle üleandmist taotletakse, ilmus isiklikult kohtulikule arutelule, mille tulemusel otsus tehti.

4. Siseriiklike õigusaktide kohaselt, millega on võetud üle 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (edaspidi „raamotsus“) [2] artikkel 4a, peab Madalmaade pädev õigusasutus Euroopa vahistamismääruse täitmisest keelduma, kui isik, kelle üleandmist taotletakse, ei ilmunud isiklikult *kohtulikule arutelule, mille tulemusel otsus tehti* [3], v.a juhul, kui esineb üks kohaldatavas siseriiklikus õigusnormis loetletud olukordadest.

1 Algkeel: prantsuse.

2 EÜT 2002, L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34. Seda raamotsust muudeti nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK (ELT 2009, L 81, lk 24).

3 Kohtujuristi kursiiv.

5. Et eelotsusetaotluse esitanud kohtul ei ole teavet selle kohta, kas T. Tupikas ilmus kohtulikule arutelule apellatsiooniastmes, tekib tal küsimus, kas eespool nimetatud mõiste „*kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti*“, tähistab ka apellatsioonimenetlust, mille käigus arutati asja sisuliselt ja jäeti muutmata esimeses kohtuastmes tehtud süüdimõistev otsus, mille täitmiseks on tehtud Euroopa vahistamismäärus.

6. Selle küsimusega tahab eelotsusetaotluse esitanud kohus seega välja selgitada, kas asjaomase isiku kaitseõiguse järgmist tuleb hinnata, võttes arvesse kriminaalmenetlust mõlemas kohtuastmes, või piisab, kui see kohus veendub, et neid õigusi järgiti esimeses kohtuastmes.

II. Õiguslik raamistik

A. EIÕK

7. Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni [4] (edaspidi „EIÕK“) artikli 6 lõikes 1 on nähtud ette:

„Igaühel on oma tsiviilõiguste ja -kohustuste või temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamisel õigus õiglasele ja avalikule kohtumenetlusele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud kohtus. […]“

B. Liidu õigus

1. Harta

8. Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklis 47 on sätestatud:

„Igaühel, kelle liidu õigusega tagatud õigusi või vabadusi rikutakse, on selles artiklis kehtestatud tingimuste kohaselt õigus tõhusale õiguskaitsevahendile kohtus.

Igaühel on õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus seaduse alusel moodustatud kohtus. Igaühel peab olema võimalus saada nõu ja kaitset ning olla esindatud.

[…]“

9. Harta artikli 48 lõike 2 kohaselt „[on i]ga süüdistatava õigus kaitsele […] tagatud“.

2. Raamotsus

10. Raamotsuse artikli 1 lõikes 1 on Euroopa vahistamismäärust määratletud nii, et see on „liikmesriigi väljaantud kohtuotsus, et teine liikmesriik võtaks tagaotsitava vahi alla ja annaks ta üle kriminaalmenetluse raames kohtu alla andmise või vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks“.

11. Lõikes 2 on sätestatud, et „[l]iikmesriigid täidavad mis tahes Euroopa vahistamismääruse vastastikuse tunnustamise põhimõtte alusel ja vastavalt käesoleva raamotsuse sätetele“.

4 Allkirjastatud Roomas 4. novembril 1950.

12. Lõikes 3 on nähtud ette, et raamotsus „ei mõjuta kohustust austada põhiõigusi ja õiguse üldpõhimõtteid, mis on kirja pandud [ELL] artiklis 6“.

13. Raamotsuse artikkel 4a lisati raamotsusega 2009/299, et täpsustada vabatahtlikke keeldumisaluseid, mis võimaldavad jätta Euroopa vahistamismääruse täitmata, kui asjaomane isik ei ilmunud isiklikult kohtulikule arutelule:

„1. Vahistamismäärust täitev õigusasutus võib samuti keelduda täitmast Euroopa vahistamismäärust, mis on tehtud vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks, kui isik ei ilmunud isiklikult kohtulikule arutelule, mille tulemusel otsus tehti, välja arvatud kui Euroopa vahistamismääruses märgitakse, et kooskõlas vahistamismääruse teinud liikmesriigi siseriiklikes õigusaktides määratletud täiendavate menetlusnõuetega:

a) ja õigel ajal

   i) esitati asjakohasele isikule kohtukutse isiklikult ning seega teavitati teda sellest, millal ja kus toimub kava kohaselt kohtulik arutelu, mille tulemusel asjaomane otsus tehti, või sai asjaomane isik tegelikult muul viisil ametliku teabe selle kohta, millal ja kus toimub kava kohaselt kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti, sellisel viisil, et ühemõtteliselt tehti kindlaks, et asjaomane isik oli kavandatud kohtulikust arutelust teadlik,

   ning

   ii) teavitati asjaomast isikut sellest, et otsuse võib teha ka siis, kui isik ei ilmu kohtulikule arutelule,

   või

b) on asjaomane isik, olles kavandatud kohtulikust arutelust teadlik, andnud volitused enda kohtulikul arutelul kaitsmiseks asjaomase isiku või riigi poolt määratud õigusnõustajale, kes teda kohtulikul arutelul ka kaitses,

   või

c) ning pärast seda, kui asjaomasele isikule otsus kätte toimetati ning teda teavitati selgesõnaliselt õigusest taotleda asja uuesti läbivaatamist või otsus edasi kaevata ning tema õigusest osaleda sellel kohtulikul arutelul, mis võimaldab asja, sealhulgas uue tõendusmaterjali sisulist uuesti läbivaatamist ja mille tulemuseks võib olla algse otsuse tühistamine:

   i) teatas asjaomane isik selgesõnaliselt, et ta ei vaidlusta seda otsust,

   või

   ii) ei taotlenud asjaomane isik asja uuesti läbivaatamist ega kaevanud otsust edasi kindlaksmääratud ajavahemiku jooksul,

   või

d) ei toimetatud asjaomasele isikule otsust isiklikult kätte, kuid

   i) see toimetatakse talle isiklikult kätte viivitamatult pärast üleandmist ning teda teavitatakse selgesõnaliselt tema õigusest taotleda asja uuesti läbivaatamist või otsus edasi kaevata ning tema õigusest osaleda sellel kohtulikul arutelul, mis võimaldab asja, sealhulgas uue tõendusmaterjali sisulist uuesti läbivaatamist ja mille tulemuseks võib olla algse otsuse tühistamine,

ning

ii) teda teavitatakse ajavahemikust, mille jooksul peab ta taotlema asja uuesti läbivaatamist või kaebama otsuse edasi, nagu on esitatud asjaomases Euroopa vahistamismääruses.

2. Kui Euroopa vahistamismäärus antakse välja […] lõike 1 punktis d sätestatud tingimuste kohaselt ning asjaomane isik ei ole saanud eelnevalt ametlikku teavet tema suhtes algatatud kriminaalmenetluse kohta, võib kõnealune isik, kui teda teavitatakse Euroopa vahistamismääruse sisust, taotleda otsuse ärakirja enne seda, kui ta üle antakse. [S]eda ei käsitleta otsuse ametliku kättetoimetamisena ning sellest ei hakata lugema mis tahes ajalisi piiranguid, mida kohaldatakse uuesti läbivaatamise või edasikaebamise suhtes.

3. Kui isiku üleandmine toimub lõike 1 punktis d sätestatud tingimuste kohaselt ja kõnealune isik on taotlenud asja uuesti läbivaatamist või kaevanud otsuse edasi, vaadatakse kõnealust läbivaatamist või apellatsioonimenetlust ootava isiku kinnipidamine nimetatud menetluse lõpuleviimiseni üle kooskõlas otsuse teinud liikmesriigi seadusega kas regulaarselt või asjaomase isiku taotlusel. […].“

14. Raamotsuse artikli 8 lõikes 1 on nähtud ette, et Euroopa vahistamismäärus peab sisaldama järgmist teavet:

„[…]

c) tõendid täidetava kohtuotsuse, vahistamismääruse või mis tahes muu sama mõjuga täidetava kohtuotsuse kohta, mis kuulub artiklite 1 ja 2 rakendusalasse;

d) süüteo olemus ja õiguslik kvalifikatsioon […]

[…]

f) lõpliku kohtuotsuse olemasolu korral määratud karistus või kuriteo eest ette nähtud karistusmäär vahistamismääruse teinud liikmesriigi õiguse alusel;

[…]“

15. Raamotsuse artikkel 15 „Üleandmisotsus“ on sõnastatud järgmiselt:

„1. Vahistamismäärust täitev õigusasutus teeb käesolevas raamotsuses määratletud aja jooksul ja tingimustel otsuse, kas isik tuleb üle anda.

2. Kui vahistamismäärust täitev õigusasutus leiab, et vahistamismääruse teinud liikmesriigi edastatud teabest ei piisa üleandmisotsuse tegemiseks, küsib ta vajalikku lisateavet […]

[…]“

16. Raamotsuse lisa („Euroopa vahistamismäärus“) punkt d on pärast muutmist raamotsusega 2009/299 järgmine:

„d) Märkida, kas isik ilmus isiklikult kohtulikule arutelule, mille tulemusel otsus tehti:

1. ☐ Jah, isik ilmus isiklikult kohtulikule arutelule, mille tulemusel otsus tehti.

2. ☐ Ei, isik ei ilmunud isiklikult kohtulikule arutelule, mille tulemusel otsus tehti.

3. Kui te märgistasite punkti 2 all oleva lahtri, palun kinnitage ühte järgmisest:

☐ 3.1a. asjaomasele isikule esitati … (päev/kuu/aasta) isiklikult kohtukutse ning seega teavitati teda sellest, millal ja kus toimub kava kohaselt kohtulik arutelu, mille tulemusel asjaomane otsus tehti, ja teda teavitati sellest, et otsuse võib teha ka siis, kui isik ei ilmu kohtulikule arutelule,

VÕI

☐ 3.1b. asjaomasele isikule ei esitatud kohtukutset isiklikult, vaid ta sai tegelikult muul viisil ametliku teabe selle kohta, millal ja kus toimub kava kohaselt kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti, sellisel viisil, et ühemõtteliselt tehti kindlaks, et ta oli kavandatud kohtulikust arutelust teadlik, ja teda teavitati sellest, et otsuse võib teha ka siis, kui ta ei ilmu kohtulikule arutelule,

VÕI

☐ 3.2. asjaomane isik, olles kavandatud kohtulikust arutelust teadlik, on andnud volitused enda kohtulikul arutelul kaitsmiseks asjaomase isiku või riigi poolt määratud õigusnõustajale, kes teda kohtulikul arutelul ka kaitses,

VÕI

☐ 3.3. asjaomasele isikule toimetati otsus kätte … (päev/kuu/aasta) ning teda teavitati selgesõnaliselt õigusest taotleda asja uuesti läbivaatamist või otsus edasi kaevata ning tema õigusest osaleda sellel kohtulikul arutelul, mis võimaldab asja, sealhulgas uue tõendusmaterjali sisulist uuesti läbivaatamist ja mille tulemuseks võib olla algse otsuse tühistamine, ning

☐ asjaomane isik teatas selgesõnaliselt, et ta ei vaidlusta seda otsust,

VÕI

☐ asjaomane isik ei taotlenud asja uuesti läbivaatamist ega kaevanud otsust edasi kindlaksmääratud ajavahemiku jooksul,

VÕI

☐ 3.4. asjaomasele isikule ei toimetatud otsust isiklikult kätte, kuid

— asjaomasele isikule toimetatakse asjaomane otsus isiklikult kätte viivitamatult pärast üleandmist ning

— otsuse kättetoimetamisel teavitatakse asjaomast isikut selgesõnaliselt õigusest taotleda asja uuesti läbivaatamist või otsus edasi kaevata ning tema õigusest osaleda sellel kohtulikul arutelul, mis võimaldab asja, sealhulgas uue tõendusmaterjali sisulist uuesti läbivaatamist ja mille tulemuseks võib olla algse otsuse tühistamine, ning

— asjaomast isikut teavitatakse ajavahemikust, mille jooksul ta peab taotlema asja uuesti läbivaatamist või kaebama otsuse edasi ning mille kestus on … päeva.

4. Kui te märgistasite punkti 3.1b, 3.2 või 3.3 all oleva lahtri, palun esitage teave selle kohta, kuidas asjaomane tingimus on täidetud:
… …“

C. Madalmaade õigus

17. 29. aprilli 2004. aasta üleandmisseadusega (Overleveringswet) (Stb. 2004, nr 195, edaspidi „üleandmisseadus“) on raamotsus Madalmaade õigusesse üle võetud. Selle artiklis 12 on nähtud ette, et „üleandmine ei ole lubatud, kui Euroopa vahistamismääruse eesmärk on kohtuotsuse täitmine, kuigi süüdistatav ei ilmunud isiklikult kohtuistungile, mille tulemusel otsus tehti, välja arvatud kui Euroopa vahistamismääruses märgitakse, et kooskõlas vahistamismääruse teinud liikmesriigi menetlusnõuetega“ esineb üks neljast samas sättes kirjeldatud olukorrast. Neid olukordi on kirjeldatud üleandmisseaduse artikli 12 punktides a–d ning need vastavad raamotsuse artikli 4a lõike 1 punktidele a–d.

18. Üleandmisseaduse lisa 2 punkt D „Üleandmisseaduse artikli 2 lõikes 2 nimetatud Euroopa vahistamismääruse näidis“ on identne raamotsuse 2002/584/JSK lisa osaga d.

III. Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

19. Officier van justitie bij de rechtbank (prokuratuur kohtu juures, Madalmaad) esitas 22. veebruaril 2017 eelotsusetaotluse esitanud kohtule taotluse täita Euroopa vahistamismäärus, mille oli 14. veebruaril 2017 teinud Klaipėdos apygardos teismas (Klaipėda maakonnakohus, Leedu).

20. Selle Euroopa vahistamismäärusega palutakse vahi alla võtta ja anda üle Leedu kodanik T. Tupikas ühe aasta ja nelja kuu pikkuse vangistuse täideviimiseks Leedus.

21. Euroopa vahistamismääruses on märgitud, et on olemas täitmisele pööratav süüdimõistev kohtuotsus, mille tegi 26. augustil 2016 Klaipėdos apylinkės teismas (Klaipėda esimese astme kohus, Leedu) ja mis puudutab kahte karistatavat tegu. Selles on täpsustatud, et T. Tupikas esitas selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse ning et Klaipėdos apygardos teismas (Klaipėda apellatsioonikohus, Leedu) jättis oma 8. detsembri 2016. aasta otsusega apellatsioonkaebuse rahuldamata.

22. T. Tupikas ilmus isiklikult kohtulikule arutelule esimeses kohtuastmes.

23. Euroopa vahistamismääruses ei ole teavet kohtuliku arutelu kohta apellatsiooniastmes, eelkõige mis puudutab seda, kas kõnesolev isik ilmus isiklikult kohtulikule arutelule selles kohtuastmes ning kas eitava vastuse korral on täidetud raamotsuse artikli 4a lõike 1 punktidest a–d ühes punktis nimetatud tingimused.

24. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekib küsimus, kas niisugusel juhul kohaldatakse raamotsust ainult esimeses kohtuastmes toimunud menetluse või ka apellatsioonimenetluse suhtes.

25. Neil asjaoludel otsustas Rechtbank Amsterdam (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas apellatsioonimenetlus:

– milles asi vaadati sisuliselt läbi ning

– milles asjaomane isik mõisteti (uuesti) süüdi ja/või jäeti esimeses kohtuastmes kuulutatud süüdimõistev kohtuotsus muutmata,

– samas kui Euroopa vahistamismääruse eesmärk on see süüdimõistev kohtuotsus täitmisele pöörata,

kujutab endast „kohtulikku arutelu, mille tulemusel otsus tehti“, raamotsuse […] artikli 4a lõike 1 tähenduses?“

IV. Kiirmenetlus Euroopa Kohtus

26. Eelotsusetaotluse esitanud kohus palus lahendada käesolev eelotsusetaotlus Euroopa Kohtu kodukorra artikli 107 alusel kiirmenetluses.

27. Ta põhjendas seda taotlust väitega, et esitatud küsimus puudutab EL toimimise lepingu kolmanda osa V jaotise kohaldamisalasse kuuluva raamotsuse tõlgendamist. Ta märkis ka, et kõnesolev isik viibib väljaandmisvahistuses Madalmaades, kus ta ootab otsust enda üleandmise küsimuses. Euroopa Kohtu kiire vastus mõjutab otseselt ja otsustavalt asjaomase isiku väljaandmisvahistuse kestust.

28. Euroopa Kohtu viies koda otsustas 8. juunil 2017 selle taotluse rahuldada.

29. Kirjalikke seisukohti esitasid prokuratuur (Madalmaad), kes on taotleja põhikohtuasjas, T. Tupikas, kes on vastaspool põhikohtuasjas, Madalmaade valitsus ja Euroopa Komisjon. Prokuratuur, T. Tupikas ning Madalmaade, Iirimaa, ja Leedu valitsus esitasid oma suulised seisukohad kohtuistungil, mis toimus 11. juulil 2017.

V. Õiguslik analüüs

30. Selle analüüsi ülesehitus on järgmine. Kõigepealt selgitan, missugune on käesoleva kohtuasja täpne ese (A). Seejärel käsitlen eelotsuse küsimust niisugusena, nagu see on sõnaselgelt esitatud (B). Kohaldades selle analüüsi tulemusi käesoleva kohtuasja suhtes, arutan ka selle raamotsuse artiklist 4a tuleneva vabatahtliku keeldumisaluse laadi, mis muudeti siseriiklike ülevõtmisnormidega kohustuslikuks (C).

A. Sissejuhatavad märkused

31. Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ning kaitseõigused ja õigus õiglasele kohtulikule arutamisele on sätestatud vastavalt harta artiklis 47 ja artikli 48 lõikes 2.

32. Vastavalt selgitustele harta kohta on nendel sätetel sama tähendus ja ulatus nagu EIÕK artiklil 6, mis tagab õiguse kaitseõiguste tõhusale kasutamisele. See ei takista seda, et liidu õigusega tagatakse harta artikli 52 lõike 3 alusel ulatuslikum kaitse.[5]

33. Teiste sõnadega peab esiteks EIÕK-s ette nähtud ja teiseks liidu õiguses eksisteerivate kaitsestandardite vahel valitsema minimaalne parallelism. Käesolevas kohtuasjas ilmneb see vajadus eelkõige raamotsuse preambulist[6] ja artikli 1 lõikest 3[7] ning raamotsuse 2009/299 preambuli[8] ja artikli 1 lõikest 2.

34. Nagu on meenutatud raamotsuse 2009/299 põhjenduses 1, hõlmab õigus õiglasele kohtulikule arutamisele süüdistatava õigust ilmuda isiklikult kohtulikule arutelule.[9] See õigus ei ole siiski absoluutne ning „teatud tingimustel võib süüdistatav omal vabal tahtel selgesõnaliselt või vaikimisi, kuid ühemõtteliselt, nimetatud õigusest loobuda“.[10]

35. Mis puudutab apellatsioonkaebust, siis Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikas on kinnitatud, et EIÕK artiklis 6 ei ole nõutud kriminaalasjades teist kohtuastet.[11]

5 Vt raamotsuse artikli 4a lõike 1 punkti a alapunkti i kohta minu ettepanek, kohtuasi Dworzecki (C-108/16 PPU, EU:C:2016:333, punkt 74).

6 Vt põhjendus 12, milles on märgitud, et see raamotsus „järgib põhiõigusi ja järgib põhimõtteid, mida tunnustatakse [ELL] artiklis 6 ja mis on kajastatud […] hartas […]“.

7 Vt ka kohtuotsus, 24.5.2016, Dworzecki (C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, punkt 37).

8 Vt raamotsuse 2009/299 põhjendused 1, 4 ja 8.

9 Vt Euroopa Inimõiguste Kohus, 12.2.1985, Colozza *vs.* Itaalia, CE:ECHR:1985:0212JUD 000902480, punkt 27, ja 23.11.1993, Poitrimol *vs.* Prantsusmaa, CE:ECHR:1993:1123JUD001403288, punkt 35.

10 Vt raamotsuse 2009/299 põhjendus 1. Vt Euroopa Inimõiguste Kohus, 9.6.2009, Strzalkowski *vs.* Poola, CE:ECHR:2009:0609JUD 003150902, punktid 40–42, ja 1.3.2006, Sejdovic *vs.* Itaalia, CE:ECHR:2006:0301JUD 005658100, punkt 82. Vt ka kohtuotsus, 26.2.2013, Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, punkt 49). Vt ka muudes kontekstides kohtuotsused, 17.11.2011, Hypoteční banka (C-327/10, EU:C:2011:745, punktid 50–53); 15.3.2012, G (C-292/10, EU:C:2012:142, punktid 48 jj) ja 6.9.2012, Trade Agency (C-619/10, EU:C:2012:531, punkt 55).

11 Euroopa Inimõiguste Kohus, 18.2.2009, Andrejewa *vs.* Läti, CE:ECHR:2009:0218JUD005570700, punkt 97. Kriminaalmenetluse kahe astme nõue on sätestatud Strasbourg'is 22. novembril 1984 allkirjastatud ja EIÕK-le lisatud protokolli nr 7 artiklis 2. Tänase päeva seisuga ei ole kõik liikmesriigid seda protokolli siiski ratifitseerinud. Vt selle kohta ka kohtujuristi ettepanek, Cruz Villalón, kohtuasi Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2012:340, punktid 71–74).

36. Kui aga apellatsioonimenetlus on ette nähtud, tuleb selle puhul järgida EIÕK artiklist 6 tulenevaid tagatisi,[12] sest EIÕK artikli 6 kohaldamise kord sõltub apellatsiooniastmes asjaomase apellatsioonimenetluse eripärast.[13]

37. Seega kui kriminaalmenetluse puhul on ette nähtud kaks tasandit, ei võimalda asjaolu, et asjaomane isik sai oma kaitseõigusi kasutada esimeses kohtuastmes, järeldada, et EIÕK artiklis 6 ette nähtud tagatisi on täielikult järgitud.[14]

38. See meenutatud, tuleb rõhutada, et käesolev kohtuasi *ei puuduta* otseselt edasikaebamisõiguse olemasolu. On selge, et T. Tupikasel *oli* edasikaebamise võimalus ning et ta isegi *kasutas* seda. Käsitletaval juhul esitatud eelotsuse küsimuse keskmes on vastastikune tunnustamine raamotsuse süsteemis, kui kasutatakse artiklis 4a ette nähtud vabatahtlikku keeldumisalust. Eelkõige on vaja tõlgendada mõistet „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“, mis esineb selle artikli sissejuhatavas lauses.

39. Tõlgendades mõistet „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“ tuleb Euroopa Kohtul meeles pidada ja järgida neid põhiõigustest tulenevaid tagatisi. Rõhutan siiski, et käesoleva analüüsi eesmärk *ei ole* tõendada edasikaebamisõigust kui liidu õigusest tulenevat õigust.

B. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimus

40. Eelotsusetaotluse esitanud kohus püüab kindlaks teha, kas analüüsides küsimust, kas „kohtuliku arutelu käigus, mille tulemusel [tehti otsus]“, millega asjaomane isik süüdi mõisteti ja mille alusel tehti Euroopa vahistamismäärus, järgiti selle isiku menetlusõigusi, peab ta arvesse võtma menetlust esimeses kohtuastmes või apellatsioonimenetlust. See kohus arvab, et kui arvesse tuleb võtta üksnes menetlust esimeses kohtuastmes, tuleb Euroopa vahistamismäärus täita, sest T. Tupikas ilmus isiklikult kohtulikule arutelule. Kui aga arvesse tuleb võtta apellatsioonimenetlust, peab kohus analüüsima pädevas Leedu kohtuasutuses aset leidnud apellatsioonimenetluse asjaolusid. Selle apellatsioonimenetluse kohta ei ole mingit teavet, v.a asjaolu, et T. Tupikas esitas apellatsioonkaebuse ja selle tulemuseks oli, et esimeses kohtuastmes tehtud kohtuotsus jäeti muutmata.

41. Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika ja raamotsuse süsteemse tõlgendamise (mille puhul on võetud arvesse eelkõige selle artikli 4a lõike 1 punkte c ja d) põhjal arvab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kui apellatsioonimenetluse käigus analüüsitakse asja sisuliselt (sh süü ja karistuse küsimust), kuulub see mõiste „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“ alla. Nii ei ole see aga siis, kui apellatsiooniastmena otsuse teinud kohus tegi otsuse ainult õiguslikes küsimustes, nagu see on kassatsioonimenetluse raames.

42. T. Tupikas nõustub sisuliselt vastusega eelotsuse küsimusele, mille pakub välja eelotsusetaotluse esitanud kohus. Ta rõhutab siiski kaitseõiguste järgimise tähtsust, sh apellatsioonimenetluses, kui niisugune menetlus on ette nähtud.

12 Euroopa Inimõiguste Kohus, 26.10.2000, Kudla *vs*. Poola, CE:ECHR:2000:1026JUD00302109, punkt 122; 14.2.2017, Hokkeling *vs*. Madalmaad, CE:ECHR:2017:0214JUD003074912, punktid 56 ja 58, ning 18.2.2009, Andrejewa *vs*. Läti, CE:ECHR:2009:0218JUD005570700, punkt 97. Vt ka kassatsioonimenetluse kohta Euroopa Inimõiguste Kohus, 17.1.1970, Delcourt *vs*. Belgia, CE:ECHR:1970:0117JUD 000268965, punkt 25.

13 Arvestades, missugused küsimused ta pidi lahendama ja milline oli nende tähtsus apellandile, tuleb Euroopa Inimõiguste Kohtu sõnul arvesse võtta eelkõige rolli, mida apellatsioonikohus etendab, ning viisi, kuidas kaitseõigusi kaitsti. Euroopa Inimõiguste Kohus, 18.10.2006, Hermi *vs*. Itaalia, ECLI:CE:ECHR:2006:1018JUD001811402, punkt 62; 21.7.2009, Seliwiak *vs*. Poola, ECLI:CE:ECHR:2009:0721JUD000381804, punktid 54–64; 9.6.2009, Sobolewski *vs*. Poola, ECLI:CE:ECHR:2009:0609JUD001984707, punktid 33–44; 9.6.2009, Strzalkowski *vs*. Poola, CE:ECHR:2009:0609JUD003150902, punktid 39–55; 21.9.1993, Kremzow *vs*. Austria, ECLI:CE:ECHR:1993:0921JUD001235086, punkt 67; 26.7.2002, Meftah *vs*. Prantsusmaa, ECLI:CE:ECHR:2002:0726JUD003291196, punkt 41, ja 25.4.2013, Zahirović *vs*. Horvaatia, ECLI:CE:ECHR:2013:0425JUD005859011, punktid 54–57.

14 Vt selle kohta Euroopa Inimõiguste Kohus, 14.2.2017, Hokkeling *vs*. Madalmaad, CE:ECHR:2017:0214JUD003074912, punktid 57 ja 58.

43. Prokuratuur juhib tähelepanu selle praktika mitmekesisusele, mis valitseb täidetava kohtuotsuse valdkonnas, mida vahistamismääruse teinud riigi õigusasutustelt Euroopa vahistamismääruse alusena nõutakse: tegemist võib olla esimese astme kohtuotsusega, apellatsiooniastmes tehtud kohtuotsusega või isegi mõlemaga. Selle, mis kujutab endast „kohtulikku arutelu, mille tulemusel otsus tehti“, määrab seega ära vahistamismääruse teinud asutuse valik. Prokuratuur arvab, et see mõiste võib hõlmata apellatsioonimenetlust, mille käigus süü küsimus uuesti läbi vaadati. Kui menetlus esimeses kohtuastmes ei vasta raamotsuse artiklis 4a sätestatud tingimustele, kuid nendele vastab apellatsioonimenetlus, võib üleandmist lubada.

44. Madalmaade valitsus on arvamusel, et apellatsioonimenetlus niisugusena, nagu seda on kirjeldatud eelotsuse küsimuses, ei kuulu mõiste „kohtulikku arutelu, mille tulemusel otsus tehti“ alla. Tema meelest peab vahistamismäärust täitev õigusasutus oma analüüsis lähtuma täidetavast kohtuotsusest, mille vahistamismääruse teinud asutus on esitanud. Vahistamismäärust täitev asutus ei kontrolli eelnevaid kriminaalmenetlusi, vastasel korral rikutakse vastastikuse tunnustamise põhimõtet. Käsitletaval juhul peab vahistamismäärust täitev õigusasutus piirduma selle kohtuotsuse kontrollimisega, mille põhjal Euroopa vahistamismäärus tehti. Ta ei tohi analüüsida apellatsioonimenetlust.

45. Iirimaa valitsus tegi kohtuistungil ettepaneku vastata esitatud eelotsuse küsimusele eitavalt, leides, et selles kontekstis on asjakohane ainult esimeses kohtuastmes tehtud otsus. See valitsus põhjendas oma seisukohta viitega eelkõige – raamotsuse artikli 4a lõike 1 punktide c ja d ning artikli 5 lõike 1 – enne raamotsusega 2009/299 tehtud muudatust kehtinud redaktsiooni tekstile.

46. Leedu valitsus pooldas kohtuistungil mõiste „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“ laia tõlgendust. Selle valitsuse sõnul ei saa raamotsuse artiklis 4a ette nähtud kontroll piirduda esimeses kohtuastmes tehtud kohtuotsuse kontrollimisega juhtudel, mil juhtumi faktilised asjaolud vaadati uuesti läbi hilisemas otsuses, mille tegi kõrgem kohus.

47. Komisjon väidab, et apellatsioonkaebus, millega on tegemist põhikohtuasjas, kuulub mõiste „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“ alla. See tuleneb vajadusest tagada menetlusõiguste kaitse, sest apellatsioonimenetlus on ette nähtud. Komisjon viitab ka direktiivile (EL) 2016/343[15], millega ühtlustatakse tagatised, mis puudutab õigust osaleda kohtulikul arutelul. Ta järeldab, et apellatsioonimenetluse puhul, milles mõisteti asjaomasele isikule jõustunud kohtuotsusega vangistus, peab saama raamotsuse artiklis 4a ette nähtud keeldumisalust arutada.

48. Et poolte seisukohad on tutvustatud, analüüsin nüüd põhjalikumalt, mida tuleb mõista mõiste „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“ all raamotsuse artikli 4a lõike 1 tähenduses. Selleks käsitlen kõigepealt mõistet „täidetav kohtuotsus“ (1) ja seejärel apellatsioonimenetluse tagajärgi, kui see algatatakse (2).

1. Mõiste „täidetav kohtuotsus“

49. Raamotsuse artikli 8 lõike 1 punktist c ja selle lisa punkti 2 alapunktist b tuleneb, et vahistamismääruse teinud õigusasutus peab näitama ära „täidetava kohtuotsuse“, mis on Euroopa vahistamismääruse aluseks.

50. Minu arvates on tegemist kohtuotsusega, mille täitmisele pööratavus võimaldab siseriikliku õiguse järgi vangistuse täide viia.

51. Selle, mis niisuguse kohtuotsuse konkreetselt moodustab, saab kindlaks teha kahe teguri põhjal.

15 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. aasta direktiiv, millega tugevdatakse süütuse presumptsiooni teatavaid aspekte ja õigust viibida kriminaalmenetluses kohtulikul arutelul (ELT 2016, L 65, lk 1).

52. *Esimene* tegur on seotud – nagu märgivad sisuliselt prokuratuur ja Madalmaade valitsus – kriminaalmenetluse korraldusega asjaomases liikmesriigis. Sellega seoses tuleb vastata küsimusele, kas kohaldatav menetlusõigus pakub võimalust esitada edasikaebus, mille raames vaadatakse asi täielikult uuesti läbi – mis hõlmab süü ja mõistetud karistuse arutamist.[16]

53. *Teine* tegur on konkreetse juhtumi asjaolud. Tuleb analüüsida, kas edasikaebus esitati tõesti ja missugune oli selle mõju esimeses kohtuastmes tehtud kohtuotsusele. Kui edasikaebus esitati, määrab kohaldatav siseriiklik õigus ära, kumb on täidetav kohtuotsus, kas esimeses kohtuastmes või apellatsiooniastmes tehtud kohtuotsus.

54. Eelnevate kaalutluste põhjal järeldan, et täidetav kohtuotsus raamotsuse artikli 8 lõike 1 punkti c kohaldamisel on kohtuotsus, mis võimaldab pädevatel asutustel kohaldatava siseriikliku õiguse kohaselt tagada asjaomasele isikule mõistetud vangistuse täideviimise. See, mis kujutab endast niisugust kohtuotsust konkreetsel juhtumil, sõltub liikmesriigi menetlusõigusest ja sellest, kuidas asjaomane isik seda kasutas (või kuidas seda tema suhtes kohaldati).

2. Kohtuotsuse peale esitatud edasikaebus

55. Mõistet „täidetav kohtuotsus“ raamotsuse artikli 8 lõike 1 punkti c tähenduses tuleb eristada mõistest „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“ raamotsuse artikli 4a lõike 1 sissejuhatava lause tähenduses.

56. Nagu komisjon kohtuistungil rõhutas, hõlmab see viimane mõiste kriminaalmenetluse kõiki etappe, milles kohus arutas asja sisuliselt, st kas süü või karistuse küsimust.

57. Arvan siiski, et võttes arvesse Euroopa vahistamismääruse vormi ülesehitust ja loogikat, peab vahistamismääruse teinud õigusasutus andma teavet menetlusetapi kohta, mis võimaldas vahetult teha täidetava süüdimõistva kohtuotsuse. Järelikult peab vahistamismäärust täitev õigusasutus kontrollima, kas raamotsuse artiklis 4a sätestatud tingimusi järgiti, ainult selle *viimase* menetlus*etapi* osas, mille raames arutati asja sisuliselt eespool näidatud tähenduses.

58. Tuleb meenutada, et raamotsuse 2009/299 artikli 1 kohaselt on keeld mõista isik süüdi, kui teda kohal ei ole, mõeldud selleks, et kaitsta asjaomase isiku kaitseõigusi.

59. Analüüsi võtmetegurid on järgmised: i) kas asjaomane isik oli kohtulikust arutelust teadlik ning ii) kas asjaomasel isikul oli võimalus end tõhusalt kaitsta ja esitada kõik argumendid enda kasuks, mis puudutab asja *sisulist* arutamist, st *süü* ja *karistuse* küsimust.

16 Euroopa Inimõiguste Kohus on täpsustanud, et „„süüdimõistva otsuse“ all EIÕK artikli 5 lõike 1 punkti a tähenduses tuleb mõista […] korraga nii süüdi tunnistamist karistatava teo õiguspärase tuvastamise tulemusena […] kui ka vangistuse või muu vabadust piirava meetme mõistmist […]“. Euroopa Inimõiguste Kohus, 21.10.2013, CE:ECHR:2013:1021JUD004275009, Del Río Prada *vs*. Hispaania, punkt 123. Kohtuotsuses Kremzow *vs*. Austria otsustas Euroopa Inimõiguste Kohus, et õiglane menetlus eeldab kaebaja õigust osaleda apellatsiooniastmes toimuvatel aruteludel oluliste tagajärgede tõttu, mis võivad sellel olla mõistetava karistuse suurusele. Euroopa Inimõiguste Kohus, 21.9.1993, Kremzow *vs*. Austria, CE:ECHR:1993:0921JUD001235086, punkt 67.

60. Selle teise osa puhul on oluline, et asjaomane isik saaks oma õigusi täielikult kasutada selle kriminaalmenetluse viimases etapis, mille tulemusel tehakse täidetav kohtuotsus. Praktikas võib tegemist olla i) esimese astme menetlusega, kui konkreetne menetlussüsteem ei paku edasikaebamise võimalusi sisulistes küsimustes tervikuna või kui niisugune võimalus on olemas, ilma et esitataks edasikaebust, või ii) teise astme menetlusega, kui esitati edasikaebus ja kohaldatav õigus võimaldab arutada kõiki sisulisi küsimusi.[17]

61. Vahistamismäärust täitev õigusasutus kontrollib raamotsuse artiklis 4a sätestatud korras selle kohtuliku arutelu asjaolusid, millele asjaomane isik ei ilmunud, võttes arvesse menetluse osa, mis eelnes vahetult täidetavale kohtuotsusele.

62. Niisuguse edasikaebuse kontekstis, milles arutatakse kõiki sisulisi küsimusi, toovad eelnevad kaalutlused kaasa selle, et kui asjaomane isik ilmus kohtulikule arutelule mitte esimeses kohtuastmes, vaid apellatsiooniastmes, tuleb järeldada, et ta ilmus isiklikult kohtulikule arutelule, mille tulemusel otsus tehti, raamotsuse artikli 4a tähenduses. Vastupidisel juhul, st kui asjaomane isik ilmus kohtulikule arutelule esimeses kohtuastmes, kuid mitte apellatsiooniastmes, võib Euroopa vahistamismääruse täitmisest keelduda, kui vahistamismäärust täitev õigusasutus jõuab järeldusele, et konkreetsel üksikjuhtumil ei järgitud isiku menetlusõigusi, v.a juhul, kui esineb üks raamotsuse artikli 4a punktides a–d nimetatud juhtum.

63. Niisuguses olukorras on tegemist raamotsuse artikli 4a artikli 1 punktis d kirjeldatud juhtumiga: otsust ei toimetatud asjaomasele isikule isiklikult kätte, kuid teda teavitatakse selgesõnaliselt tema õigusest „taotleda asja uuesti läbivaatamist või otsus edasi kaevata ning tema õigusest osaleda sellel kohtulikul arutelul, mis võimaldab asja, sealhulgas uue tõendusmaterjali sisulist uuesti läbivaatamist ja mille tulemuseks võib olla algse otsuse tühistamine“.

64. Selles kontekstis tuleb seega rõhutada vastastikuse usalduse põhimõtte tähtsust.[18] Raamotsusega loodud õigusalase koostöö süsteem ei oleks tõhus, kui vahistamismäärust täitev õigusasutus peaks võtma ette töömahuka analüüsi, et kontrollida, kas asjaomase isiku menetlusõiguste järgimine oli tagatud menetluse igas eelnevas etapis. Vajadus säilitada toimiv süsteem eeldab minu arvates, et kaitseõiguste järgimise kontroll peab piirduma viimase etapiga, mis eelnes vahetult hetkele, mil vangistuse võib täide viia. Eelnevate etappide puhul kehtib aga vastastikuse usalduse põhimõte. See tähendab, et vahistamismäärust täitev õigusasutus peab usaldama selle liikmesriigi õigusasutuste süsteemi suutlikkust parandada varasemad menetluslikud puudused, mille õigusasutus vahistamismääruses tegi.

65. Eelnevate kaalutluste põhjal leian, et apellatsioonimenetlus, mille raames arutati süü ja karistuse küsimust, kujutab endast „kohtulikku arutelu, mille tulemusel otsus tehti“ raamotsuse artikli 4a lõike 1 sissejuhatava lause tähenduses. See menetlusetapp määrabki ära, kas süüdimõistev kohtuotsus, mille alusel tehti Euroopa vahistamismäärus, on täidetav. Seda menetlusetappi arvesse võttes peabki vahistamismäärust täitev õigusasutus kontrollima, kas asjaomase isiku menetlusõigusi järgiti, et otsustada, kas tugineda raamotsuse artikli 4a lõikes 1 sätestatud vabatahtlikule keeldumisalusele.

17 Lisan, et hilisemad menetlused, mis kujutavad endast „erakorralist“ laadi õiguskaitsevahendeid, näiteks kassatsioonkaebus või kaebus konstitutsioonikohtule, jäävad põhimõtteliselt mõistest „menetlus, mille tulemusena täidetav kohtuotsus tehti“ välja. See on tingitud sellest, et nende võimalik esitamine ei võimalda põhimõtteliselt arutada sisulisi küsimusi tervikuna ega lükata edasi hetke, mil asjaomaselt isikult mõistetud karistuse täideviimiseks vabadus võetakse. Et see on nii, peavad need etapid alati vastama EIÕK artiklis 6 sätestatud nõuetele. Euroopa Inimõiguste Kohus, 18.10.2006, Hermi *vs*. Itaalia, ECLI:CE:ECHR:2006:1018JUD001811402, punktid 60 ja 61. Vt ka Euroopa Inimõiguste Kohus, 20.3.2009, Gorou *vs*. Kreeka, ECLI:CE:ECHR:2009:0320JUD001268603, punkt 41, ja 2.6.2016, Papaioannou *vs*. Kreeka, ECLI:CE:ECHR:2016:0602JUD001888015, punkt 45.

18 Kohtuotsus, 26.2.2013, Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, punktid 62 ja 63).

C. Käesolev kohtuasi ja raamotsuse artikli 4a lõikes 1 ette nähtud keeldumisaluse vabatahtlik laad

66. Eelotsusetaotluses on märgitud, et T. Tupikas mõisteti esimeses kohtuastmes süüdi kohtuotsusega, mille tegi 26. augustil 2016 Klaipėdos apylinkės teismas (Klaipėda esimese astme kohus). Selles on ka märgitud, et T. Tupikas esitas selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse ja Klaipėdos apygardos teismas (Klaipėda apellatsioonikohus) jättis oma 8. detsembri 2016. aasta otsusega apellatsioonkaebuse rahuldamata. Euroopa vahistamismäärus ei sisalda rohkem teavet apellatsioonimenetluse asjaolude kohta. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et ta ei tea, kas T. Tupikas ilmus kohtulikule arutelule selles kohtuastmes ja kas juhul, kui see nii ei ole, oli täidetud üks raamotsuse artikli 41a lõike 1 punktides a–d nimetatud tingimustest.

67. Kogu olemasolevast teabest (mille kontrollimine on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne) ilmneb, et T. Tupikas oli esimeses kohtuastmes kohal. Asjaolu, et T. Tupikas esitas apellatsioonkaebuse, näitab, et ta oli teadlik esimeses kohtuastmes tehtud kohtuotsusest.

68. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et tal napib teavet apellatsioonimenetluse kohta, eelkõige mis puudutab küsimust, kas T. Tupikas ilmus isiklikult kohtulikule arutelule või mitte.

69. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ära toodud asjaolud näivad näitavat, et T. Tupikas pidi olema apellatsioonimenetluse olemasolust teadlik, sest ise ta selle algatamise esile kutsus. Mõistagi ei taga see teadmine iseenesest, et T. Tupikas kutsuti nõuetekohaselt selle menetluse raames korraldatud kohtuistungile või kohtuistungitele. Seega peab otsuse küsimuses, kas niisuguste faktiliste asjaolude kontekstis järgiti menetlusõigusi, tegema vahistamismäärust täitev õigusasutus. Kui viimane tugineb raamotsuse artiklis 4a ette nähtud vabatahtlikule Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumise alusele, peab ta küsima selleks raamotsuse artikli 15 lõike 2 alusel vajalikku täiendavat teavet.

70. Niisuguse konkreetse faktiliste asjaolude konteksti tõttu pean analüüsima probleemi, mis on käesoleva kohtuasjani viinud, st raamotsuse artikli 4a problemaatilist ülevõtmist siseriiklikesse õigusaktidesse.

71. Esiteks märgin, et artikli 4a loogika on järgmine.

72. Raamotsuse artikli 1 lõikest 2 tulenev üldreegel on liikmesriikide *kohustus* täita Euroopa vahistamismäärus „vastastikuse tunnustamise põhimõtte alusel ja vastavalt käesoleva raamotsuse sätetele“.

73. Artikli 4a lõikega 1 on nähtud ette *võimalus* keelduda Euroopa vahistamismääruse täitmisest, kui asjaomane isik ei ilmunud isiklikult kohtulikule arutelule, mille tulemusel otsus tehti. See võimalus jätta Euroopa vahistamismäärus täitmata peab põhinema sellel, et vahistamismäärust täitev õigusasutus analüüsib eraldi iga juhtumi asjaolusid.

74. Võimalust jätta Euroopa vahistamismäärus täitmata ei eksisteeri enam, kui vahistamismäärust täitev õigusasutus tuvastab, et esineb üks raamotsuse artikli 4a lõike 1 punktides a–d nimetatud asjaoludest. Niisugusel juhul on võimalus Euroopa vahistamismääruse täitmisest keelduda välistatud ja kohustus asjaomane isik *üle anda* muutub reegliks.

75. Teiseks märgin aga, et niisugused siseriiklikud õigusnormid, mida on tutvustatud eelotsusetaotluses (st üleandmisseaduse artikkel 12), pööravad raamotsuse loogika ümber, muutes „*võimaluse* jätta vahistamismäärus täitmata, *v.a juhul, kui* esineb mõni punktides a–d nimetatud juhtumitest“, „ *kohustuseks* jätta vahistamismäärus täitmata, *v.a juhul, kui* esineb mõni punktides a–d nimetatud juhtumitest“.

76. Kolmandaks on raamotsuse artikli 4a ülevõtmise niisugune moodus muutnud loetelu, mis sisaldab nelja erandit Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmise võimalusest juhul, kui asjaomane isik ei ilmunud isiklikult kohtulikule arutelule, mille tulemusel otsus tehti, *ammendavaks* loeteluks, milles on toodud olukorrad, mil vahistamismäärust täitev õigusasutus võib *ainult* Euroopa vahistamismääruse täita, kui asjaomane isik ei ilmunud isiklikult kohtulikule arutelule.

77. See ülevõtmine takistab minu arvates vahistamismäärust täitval õigusasutusel kaaluda kõiki konkreetse juhtumi faktilisi asjaolusid, et kontrollida, kas asjaomaste isikute menetlusõigusi järgiti. Võttes analoogia alusel üle järelduse, mille Euroopa Kohus tegi raamotsuse artikli 4 lõikes 6 ette nähtud vabatahtliku keeldumisaluse kohta, arvan, et vahistamismäärust täitval õigusasutusel peab olema ka praeguses kontekstis kaalutlusruum küsimuses, kas Euroopa vahistamismääruse täitmisest tuleb keelduda või mitte.[19]

78. Arvan niisiis, et üleandmisseaduse artikkel 12 kujutab endast raamotsuse artikli 4a väära ülevõtmise juhtumit.

79. Nii jäigast ülevõtmisest põhjustatud raskused on käsitletaval juhtumil selgesti näha. Siseriiklik kohus ei saa võtta arvesse T. Tupikase konkreetse olukorra kõiki faktilisi asjaolusid. Ilma et see piiraks eelotsusetaotluse esitanud kohtu kontrollimisi, näib, et seda olukorda ei saa klassifitseerida mitte ühessegi raamotsuse artiklis 4a ette nähtud kategooriasse. Asjaomane isik tutvus siiski esimeses kohtuastmes tehtud otsusega ja esitas apellatsioonkaebuse (seega sai sellest menetlusest teada), kuid otsustas seejärel sellest mitte osa võtta. Kui see isik oli lisaks nõuetekohaselt esindatud, on raske mõista, kuidas tema kaitseõigusi rikuti.

80. Niisugune faktiliste asjaolude kombinatsioon ei kuulu siiski ühegi raamotsuse artikli 4a lõike 1 punktides a–d kirjeldatud juhtumi alla. See, kui rõhutatakse, et nende tingimuste loetelu, mil tuleb teha järeldus, et asjaomase isiku (kes ei ilmunud isiklikult kohtulikule arutelule) kaitseõigusi järgiti, on ammendav, tekitab olukorra, kus apellatsioonkaebuse esitanud isik, kes ei osalenud selles teise astme menetluses (kuigi tema õigusi kaitses volitatud nõustaja), võib alati saavutada Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumise siseriiklike õigusaktide alusel, sest tema juhtum ei kuulu ühegi raamotsuse artiklis 4a ette nähtud erandi alla.

81. Nagu Euroopa Kohus juba kohtuasjas Dworzecki raamotsuse artikli 4a lõike 1 punkti a alapunktis i nimetatud juhtumi kohta meenutas, kujutavad selle artiklis 4a loetletud olukorrad endast „*vabatahtliku* mittetunnustamise aluse *kohustuslikke* erandeid“. Teiste sõnadega tuleneb selle sätte loogikast, et peale raamotsuse artikli 4a lõike 1 punktides a–d sõnaselgelt ette nähtud juhtumite võib olla veel muidki olukordi, mil vahistamismäärust täitev õigusasutus võib olla kindel, et asjaomase isiku menetlusõigusi järgiti.[20]

82. Lõpetuseks meenutan taas, et raamotsus rajaneb vastastikuse tunnustamise põhimõttel ja liikmesriikide vahel valitseva usalduse kõrgel tasemel.[21] Vastastikuse tunnustamise ja usalduse lähenemised ei saa siiski varjutada tähtsust, mis on liidu õiguse kohaselt põhiõiguste, käsitletaval juhul menetlusõiguste järgimisel.[22]

19 Kohtuotsus, 29.6.2017, Popławski (C-579/15, EU:C:2017:503 punktid 21–23); vt ka kohtuotsus, 24.5.2016, Dworzecki (C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, punktid 50–52).

20 „Vahistamismäärust täitev õigusasutus võib igal juhul – isegi pärast selle tuvastamist, et need ei hõlma asjaomast olukorda, – arvesse võtta muidki asjaolusid, mis võimaldavad veenduda, et asjaomase isiku üleandmine ei too kaasa tema kaitseõiguste rikkumist.“ (kohtuotsus, 24.5.2016, Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, punkt 50).

21 Kohtuotsus, 1.6.2016, Bob-Dogi (C-241/15, EU:C:2016:385, punktid 31–33 ning seal viidatud kohtupraktika).

22 Näiteks kohtuotsus, 16.7.2015, Lanigan (C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, punkt 53 ja seal viidatud kohtupraktika).

83. Raamotsuse artikkel 4a annab tunnistust tasakaalust, mille liidu seadusandja on saavutanud Euroopa õigusruumis isikute üleandmise tõhususe ja selle kontrolli ulatuse vahel, mida peab teostama vahistamismäärust täitev õigusasutus. Kui see asutus on veendunud, et põhiõigusi järgiti – võttes vajaduse korral arvesse asjaomase isiku käitumist –, ei tohiks siseriiklikud õigusaktid takistada tal täitmast kohustust Euroopa vahistamismäärus täita, mis tal raamotsuse artikli 1 lõike 2 järgi on.

VI. Ettepanek

84. Eelnevate kaalutluste põhjal teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Rechtbank Amsterdami (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad) eelotsuse küsimusele järgmiselt:

Mõistet „kohtulik arutelu, mille tulemusena otsus tehti“ nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK muudetud redaktsiooni artikli 4a lõike 1 sissejuhatava lause tähenduses tuleb tõlgendada nii, et see hõlmab ka kriminaalmenetlust viimases kohtuastmes, milles arutati konkreetsel juhtumil asja sisuliselt, st arutati süü ja mõistetud karistuse küsimust ning mille tulemusena muutus süüdimõistev kohtuotsus täidetavaks.

Selles kontekstis teeb otsuse kohaldada vabatahtlikku Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumise alust eespool viidatud õigusnormi tähenduses vahistamismäärust täitev õigusasutus ning viimane peab saama kõiki tema käsutuses olevaid faktilisi asjaolusid arvestades hinnata, kas asjaomase isiku kaitseõigusi järgiti.